

EU Protective Security Advisors

Inicjatywa Unii Europejskiej wspierająca wysiłki państw członkowskich w zakresie ochrony obywateli i infrastruktury krytycznej przed zamachami terrorystycznymi

Radosław Olszewski, Beate Zapletal, Wiktor Wojtas

Koncepcja EU PSA

Zabezpieczenie przestrzeni publicznej i infrastruktury krytycznej jest podstawowym obowiązkiem państw członkowskich Unii Europejskiej. Podobnie jak w wielu innych obszarach bezpieczeństwa wewnętrznego UE mogłaby odegrać istotną rolę w ułatwianiu dzielenia się dobrymi praktykami, zachęcaniu do wymiany doświadczeń i wspieraniu wzajemnej pomocy operacyjnej. Jednym z wartościowych przykładów takiego podejścia jest unijny program doradców ds. budowania odporności na zagrożenia (ang. EU Protective Security Advisors, EU PSA). Mimo że program EU PSA został oficjalnie ogłoszony w grudniu 2020 r., wraz z publikacją unijnej agendy antyterrorystycznej¹, ma on swoje źródło w pracach UE nad ochroną

¹ *Plan dla UE w dziedzinie zwalczania terroryzmu: przewidywanie, zapobieganie, ochrona i reagowanie*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0795> (przyj. red.).

obiektów w przestrzeni publicznej (zwanymi wówczas celami miękkimi), które rozpoczęły się już w 2012 r. Urzędnicy Komisji Europejskiej zostali wówczas zaproszeni do zapewnienia wsparcia eksperckiego w zakresie środków bezpieczeństwa zastosowanych podczas XIV Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA Euro 2012. To pozytywne doświadczenie zaowocowało kolejnymi zaproszeniami od państw członkowskich. Komisja Europejska przyczyniła się do ochrony wydarzeń politycznych wysokiego szczebla, takich jak szczyty NATO, lub imprez plenerowych, np. jarmarki bożonarodzeniowe lub festiwale muzyczne, m.in. festiwal Untold zorganizowany w Kluż-Napoce w Rumunii.

Ważnym krokiem w polityce UE w zakresie ochrony przestrzeni publicznej było przyjęcie w październiku 2017 r. planu działania poświęconego tym zagadnieniom². W ramach jego realizacji opracowano m.in. unijne narzędzie oceny podatności na zagrożenia. Ten bardzo praktyczny instrument ułatwił ocenę wydarzeń wysokiego ryzyka, przeprowadzaną na miejscu wspólnie z udziałem ekspertów z KE i z państw członkowskich. Sukces tej inicjatywy pozwolił na stworzenie grupy specjalistów z organów ścigania oraz ze służb bezpieczeństwa i wywiadu, co doprowadziło do ustanowienia unijnego programu PSA. Warto podkreślić, że KE – mając jasny zamysł co do dalszych działań – korzystała ze wsparcia i wiedzy partnerów strategicznych UE, m.in. Stanów Zjednoczonych, które mają własny program PSA. Ponadto w USA i krajach UE zrealizowano wspólnie kilka przedsięwzięć oraz wymian najlepszych praktyk z innymi partnerami spoza Unii.

Zadania EU PSA

Celem EU PSA jest zapewnienie wsparcia państwom członkowskim, które o nie wnioskuje. Działania podejmowane w ramach tego wsparcia obejmują:

- zwiększenie świadomości na temat podatności obiektów w przestrzeni publicznej i infrastruktury krytycznej na zagrożenia poprzez zapewnienie wspólnego systemu oceny poziomu bezpieczeństwa,

² *Plan działania na rzecz wspierania ochrony przestrzeni publicznej*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0612> (przyp. red.).

- dzielenie się dobrymi praktykami i zachęcanie do poszerzania wiedzy w celu wyeliminowania zidentyfikowanych słabych punktów w sferze bezpieczeństwa,
- udzielanie państwom członkowskim wskazówek w zakresie organizowania imprez masowych i ochrony obiektów wysokiego ryzyka,
- stworzenie społeczności ekspertów poprzez organizację międzynarodowych szkoleń i przedsięwzięć przyczyniających się do rozwoju wspólnej kultury bezpieczeństwa w UE.

Grupa ekspertów EU PSA liczy ok. 100 osób z KE i państw członkowskich (w przypadku Polski są to eksperci z Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Służby Ochrony Państwa). Są to osoby mające doświadczenie zawodowe w budowaniu ochrony i bezpieczeństwa obiektów publicznych, a jednocześnie dysponujące wiedzą specjalistyczną z różnych dziedzin. Państwo członkowskie zwracające się o wsparcie musi określić, z jakiego rodzaju pomocy chciałoby skorzystać. Każdy zespół EU PSA składa się ze specjalistów z kwalifikacjami w takich obszarach, jak np.: operacje bezzałogowymi statkami powietrznymi (ang. *unmanned aerial vehicle*, UAV), wykrywanie zagrożeń wybuchowych oraz związanych z użyciem środków chemicznych, biologicznych, radiologicznych i jądrowych (ang. *chemical, biological, radiological, and nuclear*, CBRN), interwencje specjalne i taktyki zwalczania terroryzmu, zarządzanie kryzysowe. W zależności od rodzaju zadania i celu udzielanego wsparcia może być ono ograniczone np. jedynie do fazy przygotowawczej w zakresie bezpieczeństwa wydarzenia lub obejmować również pomoc podczas samego wydarzenia. Konsultacja ekspertów ma charakter poufny i jest przeprowadzana wspólnie ze specjalistami z państwa przyjmującego. Stanowi ona okazję do podzielenia się dobrymi praktykami i zdobytym doświadczeniem, co pozwala zwiększyć świadomość na temat słabych punktów wspólnej kultury bezpieczeństwa i przyczynia się do jej stopniowego rozwoju w całej UE.

Zakres działań EU PSA

O ile na początku program EU PSA był wynikiem rozwoju na szczeblu UE polityki ochrony przestrzeni publicznej, o tyle obecnie dotyczy on również ochrony infrastruktury krytycznej. Lista ostatnich działań ekspertów z EU PSA obejmuje miejsca kultu religijnego i instytucje wyznaniowe,

wydarzenia kulturalne, np. duże festiwale muzyczne, wydarzenia z udziałem VIP-ów, takie jak szczyty UE, a także duże obiekty infrastrukturalne, np. lotnisko przesiadkowe (Warszawa) lub duży port morski (Konstanca, Rumunia). Należy podkreślić, że program EU PSA nie pokrywa się z unijnymi inspekcjami bezpieczeństwa lotniczego i morskiego, które mają inny zakres działań i cele. Biorąc pod uwagę niedawne skupienie się na szczelności UE na zwiększaniu odporności infrastruktury krytycznej na zagrożenia terrorystyczne, można stwierdzić, że najprawdopodobniej w przyszłości będzie przeprowadzanych więcej ocen tego rodzaju obiektów.

Przykłady działań EU PSA

W ostatnich latach nastąpił gwałtowny wzrost liczby ataków na miejsca kultu religijnego, dlatego stały się one priorytetowymi lokalizacjami dla EU PSA. Zespół odwiedził np. katedry w Ulm i Münster w Niemczech, gdzie przyjrzał się m.in. zagrożeniu ze strony pojazdów taranujących, a także scenariuszowi ataku z udziałem aktywnego strzelca.

Wydarzeniem, które szczególnie skorzystało na wsparciu EU PSA, jest festiwal muzyczny Untold organizowany w Kluż-Napoce w Rumunii. Setki tysięcy osób co roku przyjeżdżają tam, aby cieszyć się muzyką i dobrze bawić. Zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa w takim przypadku jest dużym wyzwaniem. Z tego powodu rumuńskie władze poprosiły EU PSA o wsparcie podczas trzech kolejnych edycji festiwalu. Z każdym następnym rokiem stosowano bardziej zaawansowane środki bezpieczeństwa. Jednocześnie zespół EU PSA zapewnił wsparcie operacyjne w zakresie wykrywania nieautoryzowanych dronów. Z prośbą o pomoc zwrócił się również operator największego polskiego portu lotniczego, tj. Lotniska Chopina w Warszawie. Zespół EU PSA ocenił m.in. bezpieczeństwo dostaw paliw i energii.

Przyszłość EU PSA

W związku z tym, że program EU PSA zyskuje coraz większe uznanie wśród władz państw członkowskich UE, a warunki geopolityczne pozostają niestabilne, można oczekiwać, że zainteresowanie działaniami EU PSA będzie rosło. Państwa członkowskie już zgłaszają zamiar zaproszenia KE i ekspertów

w celu przeprowadzenia oceny niektórych krajowych obiektów infrastruktury krytycznej, zwłaszcza w kontekście niedawno przyjętej dyrektywy³ w sprawie odporności podmiotów o kluczowym znaczeniu. Z punktu widzenia EU PSA wiąże się to z pewnymi wyzwaniem – niektóre z wniosków dotyczą bardzo niszowych sektorów. W związku z tym znalezienie ekspertów mających odpowiednią wiedzę specjalistyczną może okazać się niełatwe. Tym bardziej że program EU PSA, chociaż rozwija się prężnie i stale wzrasta poziom wiedzy osób zaangażowanych w to przedsięwzięcie, jest wciąż stosunkowo nową inicjatywą. Mimo że jego kontynuacja może wiązać się z wieloma trudnościami, jedno jest pewne – w jego wyniku obywatele oraz operatorzy infrastruktury krytycznej państw członkowskich UE będą lepiej chronieni przed zagrożeniem terrorystycznym.



Zdjęcie. Członkowie zespołu EU PSA (od lewej: Radosław Olszewski, Wiktor Wojtas, Krzysztof Sowiński, Damian Szlachter) podczas oceny Lotniska Chopina w Warszawie, maj 2022 r.

Źródło: materiały własne Dyrekcji Generalnej ds. Migracji i Spraw Wewnętrznych Komisji Europejskiej.

Autorzy pracują w jednostce antyterrorystycznej Dyrekcji Generalnej ds. Migracji i Spraw Wewnętrznych Komisji Europejskiej. Artykuł odzwierciedla stan na dzień 1 III 2023 r., a wyrażone w nim poglądy są wyłącznie osobiste i nie reprezentują oficjalnego stanowiska Komisji Europejskiej.

³ *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2557 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie odporności podmiotów krytycznych i uchylająca dyrektywę Rady 2008/114/WE (Dz. Urz. L 333/164 z 27 XII 2022 r.) – (przyp. red.).*

Radosław Olszewski

Ekspert w jednostce ds. zwalczania terroryzmu Dyrekcji Generalnej ds. Migracji i Spraw Wewnętrznych Komisji Europejskiej. Twórca i lider inicjatywy EU Protective Security Advisors. Marynarz i pilot statków powietrznych. Były audytor ochrony lotnictwa cywilnego w Komisji Europejskiej.

Beate Zapletal

Od lutego 2020 r. ekspertka krajowa oddelegowana do jednostki ds. zwalczania terroryzmu Dyrekcji Generalnej ds. Migracji i Spraw Wewnętrznych Komisji Europejskiej. Jest zaangażowana w inicjatywę EU Protective Security Advisors. Wcześniej pracowała w Niemczech w Federalnym Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Federalnym Ministerstwie Transportu. Przed zatrudnieniem w służbie publicznej pracowała w Niemczech w sektorze finansowym.

Wiktor Wojtas

Od 2013 r. analityk ds. polityki w jednostce ds. zwalczania terroryzmu Dyrekcji Generalnej ds. Migracji i Spraw Wewnętrznych Komisji Europejskiej. Wcześniej w tej dyrekcji pełnił funkcję kierownika programu zapobiegania i zwalczania przestępczości. Przed podjęciem pracy w Komisji Europejskiej w 2007 r. pracował w Polsce w sektorze finansowym. Jest zaangażowany w inicjatywę EU Protective Security Advisors.